

MAKTABGACHA TA'LIMDA TA'LIM-TARBIYA JARAYONINI TAKOMILLASHTIRISHNING ILMIY-PEDAGOGIK ASOSLARI

Yaxshiyeva Aziza Baxtiyor qizi

Chilonzor tumani 462-DMTT direktor o'rinbosari

E-mail: azizayaxshiyeva06@gmail.com

Annotatsiya: *Ushbu maqolada maktabgacha ta'lim tashkilotlarida bolalarning shaxsiy rivojlanishi, ta'lim-tarbiya jarayonining mazmuni va metodlari, shuningdek, zamonaviy pedagogik yondashuvlar asosida samaradorlikni oshirish masalalari yoritilgan. Tadqiqotda innovatsion texnologiyalar, interfaol metodlar va o'yin faoliyatining ta'limiy ahamiyati tahlil qilingan. Maqola davomida xalqaro tajribalar, O'zbekiston Respublikasida amalga oshirilayotgan islohotlar va amaliyotchi tarbiyachilarning faoliyati ham alohida o'rin egallagan.*

Kalit so'zlar: *maktabgacha ta'lim, ta'lim-tarbiya, pedagogik yondashuv, rivojlanish, o'yin faoliyati, innovatsion texnologiyalar.*

Annotation: *This article addresses the personal development of children in preschool educational institutions, the content and methods of the educational process, as well as ways to increase effectiveness based on modern pedagogical approaches. The study analyzes the educational significance of innovative technologies, interactive methods, and play-based activities. Throughout the article, special attention is also given to international experiences, ongoing reforms in the Republic of Uzbekistan, and the activities of practicing educators.*

Keywords: *preschool education, teaching and upbringing, pedagogical approach, development, play-based activities, innovative technologies.*

Аннотация: *В данной статье рассматриваются вопросы личностного развития детей в дошкольных образовательных организациях, содержание и методы учебно-воспитательного процесса, а также пути повышения эффективности на основе современных педагогических подходов. В исследовании проанализированы инновационные технологии, интерактивные методы и образовательное значение игровой деятельности. В статье особое место отведено международному опыту, реформам, проводимым в Республике Узбекистан, и деятельности педагогов-практиков.*

Ключевые слова: *дошкольное образование, обучение и воспитание, педагогический подход, развитие, игровая деятельность, инновационные технологии.*

KIRISH

Maktabgacha ta'lim – bu bola shaxsining shakllanishida eng muhim bosqichlardan biridir. Shu davrda bolaning tafakkuri, nutqi, psixologik va ijtimoiy ko'nikmalari jadal rivojlanadi. Shu bois, O'zbekiston Respublikasida ham maktabgacha ta'lim tizimini modernizatsiya qilish, ta'lim-tarbiya jarayonini xalqaro standartlarga moslashtirish davlat siyosatining ustuvor yo'nalishlaridan biri hisoblanadi.

So'nggi yillarda qabul qilingan qator qaror va farmonlar maktabgacha ta'lim tizimini yangi bosqichga olib chiqmoqda. Jumladan, 2017-yilda tashkil etilgan Maktabgacha ta'lim vazirligi sohada tub burilish yasadi. Bugungi kunda ushbu tizimning rivojlanishi nafaqat davlat, balki nodavlat sektorning ham faol ishtirokida amalga oshirilmoqda. Natijada, maktabgacha ta'lim qamrovi yildan-yilga ortib bormoqda. Statistik ma'lumotlarga ko'ra, 2024-yilda bolalarni maktabgacha ta'lim bilan qamrab olish darajasi 70 foizdan oshgan.

Xalqaro tajribalar shuni ko'rsatadiki, maktabgacha ta'limga qaratilgan har bir sarmoya kelajakda iqtisodiyot va jamiyat taraqqiyoti uchun bir necha baravar foyda keltiradi. Shu sababli ta'limning ushbu bosqichi zamonaviy pedagogika fanida alohida e'tibor markazida turibdi.

ASOSIY QISM

1. Maktabgacha ta'limning maqsad va vazifalari

Maktabgacha ta'lim tashkilotlarining asosiy maqsadi – bolalarni maktab ta'limiga tayyorlash, ularning intellektual, jismoniy va ma'naviy rivojlanishini ta'minlashdir. Bunda quyidagi vazifalar alohida o'rin tutadi:

- mustaqil fikrlashni shakllantirish;
- ijodkorlik va tashabbuskorlikni qo'llab-quvvatlash;
- milliy va umuminsoniy qadriyatlarga hurmatni singdirish;
- sog'lom turmush tarziga o'rgatish;
- ijtimoiy muhitda muloqot ko'nikmalarini rivojlantirish.

Maktabgacha ta'limning samaradorligi, avvalo, bola shaxsini har tomonlama rivojlantirishga qaratilgan metod va vositalardan to'g'ri foydalanishga bog'liq. Shuningdek, oilaviy tarbiya va ta'lim muassasasi o'rtasidagi hamkorlik muhim ahamiyat kasb etadi.

2. O'yin faoliyatining psixologik-pedagogik asoslari

O'yin bola rivojlanishining asosiy vositasi hisoblanadi. Psixologik tadqiqotlarda ta'kidlanishicha, bola aynan o'yin jarayonida o'z qobiliyatlarini namoyon etadi. Rolli o'yinlar orqali bola kattalar dunyosini o'ziga xos tarzda aks ettiradi, konstruktiv o'yinlarda esa muhandislik tafakkuri rivojlanadi.

O'yin faoliyatining ta'limiy ahamiyati shundaki, u bolalarda quyidagi ko'nikmalarni shakllantiradi:

- nutqiy rivojlanish va kommunikativ madaniyat;
- muammoli vaziyatlarda mustaqil qaror qabul qilish;
- ijodiy tafakkur va tasavvurni kengaytirish;
- jamoada ishlash va ijtimoiylashuv.

Zamonaviy sharoitda o'yin texnologiyalari ham innovatsion shakllar kasb etmoqda. Masalan, ta'limiy kompyuter o'yinlari, interaktiv platformalar va multimedia vositalari bolalarning o'quv jarayoniga bo'lgan qiziqishini yanada kuchaytirmoqda.

3. Innovatsion pedagogik texnologiyalar va ularning samaradorligi

Bugungi kunda maktabgacha ta'lim jarayonida interfaol metodlar keng qo'llanmoqda. Klaster, akvarium, rolli o'yinlar, hamda loyiha asosida o'qitish usullari bolalarning faolligini oshirib, ularni mustaqil izlanishga yo'naltiradi. Shuningdek, AKT (axborot-kommunikatsiya texnologiyalari) vositalarining ta'lim jarayoniga tatbiq etilishi zamonaviy tarbiyaning ajralmas qismiga aylanmoqda.

STEAM yondashuvi – fan, texnologiya, muhandislik, san'at va matematikaning uyg'unligi – bugungi kunda maktabgacha ta'lim muassasalarida ham sinovdan o'tmoqda. Bu yondashuv bolalarda kompleks tafakkurni shakllantirish, ijodiy yondashuvni rivojlantirish va amaliy ko'nikmalarni mustahkamlashga xizmat qiladi.

Tadqiqotlar shuni ko'rsatmoqdaki, innovatsion texnologiyalar qo'llangan guruhdagi bolalar an'anaviy metodlarda tarbiyalangan tengdoshlariga qaraganda tezroq rivojlanish ko'rsatkichlariga ega bo'lmoqda.

4. Tarbiyachi shaxsi va kasbiy mahorati

Maktabgacha ta'lim tizimida tarbiyachi shaxsi markaziy o'rinni egallaydi. Chunki tarbiyachi faqat bilim beruvchi emas, balki bola uchun mehribonlik, sabr-toqat va mas'uliyat ramzidir. Tarbiyachining pedagogik mahorati, kommunikativ ko'nikmalari va yangiliklarni qo'llash qobiliyati ta'lim-tarbiya jarayonining sifatiga bevosita ta'sir qiladi.

Bugungi kunda tarbiyachilar uchun muntazam malaka oshirish kurslari, seminar-treninglar va xorijiy tajribalarni o'rganish imkoniyatlari yaratilmoqda. Bu jarayon ularning kasbiy rivojlanishini ta'minlaydi va ta'lim sifatini oshiradi.

5. Xalqaro tajriba va milliy an'analarning uyg'unligi

Maktabgacha ta'lim tizimini rivojlantirishda xalqaro tajribadan foydalanish muhimdir. Masalan, Finlandiya, Yaponiya va Janubiy Koreya maktabgacha ta'lim tizimida bolaning erkin rivojlanishi va mustaqil o'qishga tayyorlanishi asosiy mezon sifatida qaraladi.

O'zbekiston sharoitida xalqaro tajribani milliy qadriyatlar bilan uyg'unlashtirish dolzarb hisoblanadi. Chunki xalqimizning boy tarbiyaviy merosi va qadriyatlari zamonaviy pedagogik yondashuvlar bilan uyg'unlashganda, natijalar yanada samarali bo'ladi.

XULOSA

Maktabgacha ta'lim tizimini takomillashtirish – kelajak avlodning intellektual, ma'naviy va jismoniy rivojlanishini ta'minlashning muhim omilidir. Innovatsion pedagogik texnologiyalarni qo'llash, o'yin faoliyatiga asoslangan yondashuvni kuchaytirish, xalqaro tajribani milliy an'analarga uyg'unlashtirish orqali maktabgacha ta'lim samaradorligini sezilarli darajada oshirish mumkin.

Bunda davlat, jamiyat va oilaning hamkorligi muhim ahamiyatga ega. Tarbiyachilarning kasbiy malakasini oshirish, ularga zarur sharoitlarni yaratish, zamonaviy texnologiyalar bilan ta'minlash – kelajak avlod taqdirini belgilovchi asosiy omillar hisoblanadi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR:

1. O‘zbekiston Respublikasi Prezidentining “Maktabgacha ta’lim tizimini tubdan takomillashtirish” chora-tadbirlari to‘g‘risidagi Farmoni.
2. Hasanboyeva O., Yo‘ldosheva Sh. Maktabgacha ta’lim pedagogikasi. – Toshkent: O‘qituvchi, 2019.
3. Vygotskiy L.S. Bola psixologiyasi va ta’lim. – Moskva, 2020.
4. UNESCO. Early Childhood Care and Education. – Paris, 2021.
5. Jalolova D. Maktabgacha yoshdagi bolalar psixologiyasi. – Toshkent: Fan, 2022.
6. OECD. Early Learning and Child Well-being: International Report. – Paris, 2020.
7. Montessori M. The Discovery of the Child. – Oxford, 2017.
8. Bronfenbrenner U. The Ecology of Human Development. – Harvard University Press, 2009.
9. OECD. Quality Matters in Early Childhood Education and Care. – Paris, 2012.
10. Lillard A. Montessori: The Science Behind the Genius. – Oxford, 2019.
11. Malhotra S. Comparative Early Childhood Education. – Routledge, 2020.
12. Erkabaeva D. Maktabgacha ta’lim metodikasi. – Toshkent: TDPU nashriyoti, 2021.
13. World Bank. Investing in Early Childhood Development. – Washington, 2018.
14. Piaget J. The Child’s Conception of the World. – London, 2005.
15. OECD. Education at a Glance. – Paris, 2023.